

Het Kosterluik

Heemkundevereniging Sprang-Capelle

Jaargang 10
2016

Redactieadres: Schoolstraat 20, 5161 ZD Sprang-Capelle, tel. 0416-312210
Redactieleden: Marina Klis, Koos Nieuwenhuizen, Rien Visser, Netty Waarts

no. 2
juni

Van de redactie

Soms worden er lintjes uitgereikt. Misschien bent u ook wel eens onderwerp van zo'n festijn geweest. U kent ze vast en zeker ook wel, de mensen die zeggen dat ze geen lid van de Orde van Oranje-Nassau willen zijn. Maar als puntje bij paaltje komt, dan beginnen ze toch te stralen. En terecht, want het gaat natuurlijk nooit alleen om dat lintje maar om de waardering die daarachter schuilgaat.

Daarom is de redactie verguld met de dank die onze voorzitter Piet Pruijssers uitspreekt aan het adres van de redactie van 'Het Kosterluik'. Piet, hartelijk dank. We proberen in dezelfde lijn voort te gaan. Het is leuk werk en daarom doen we het met plezier. Wij denken zo een steentje bij te dragen aan onze mooie vereniging.

Misschien zijn er leden die ook wel eens zin hebben in een complimentje. Dat kan, sluit u dan aan bij onze redactie.

In dit nummer kunt u weer lezen wat een variatie er in de lezingen zat.

Vergeet niet goed te zoeken tussen allerlei verhalen hoe u zich kunt aanmelden voor de grote en kleine excursie. En let ook hierbij op de variatie.

Er is weer genoeg te doen binnen onze vereniging. Veel leesplezier, en vergeet vooral niet om op vakantie te gaan.

Rien Visser

Van de bestuurstafel

De eerste helft van dit jaar is alweer bijna voorbij.

De heemkundevereniging heeft drie lezingen, met goede belangstelling, achter de rug. En in deze uitgave van 'Het Kosterluik' vindt u de uitnodigingen voor de beide jaarlijkse excursies, respectievelijk op 25 juni en 1 oktober. Mooie plaatsen die wij gaan bezoeken, met zeer interessante wetenswaardigheden en bezienswaardigheden. Van harte aanbevolen!

Leden zijn bezig met allerlei voorbereidende activiteiten voor de komende periode. Ik noem u de tentoonstelling in het 'Huis van Waalwijk' over de Halve Zolen-spoorlijn die in augustus en september a.s. wordt georganiseerd, samen met de heemkundeverenigingen en -kringen uit Sprang-Capelle, Waalwijk en Waspik.

De schrijversgroep 'Rouwen en begraven in Sprang-Capelle' is nog steeds volop actief met het werken aan het boek over dit onderwerp.

Verder heeft het bestuur een lijst opgesteld over hoe te handelen bij diverse gebeurtenissen in de vereniging, zoals jubilea, overlijden van leden, afscheid van bestuursleden, maximumbedrag aan kostenvergoedingen voor sprekers en dergelijke. Helderheid en duidelijkheid hierin geeft een handreiking en leidt tot consistent gedrag.

Ook wordt er nu gewerkt aan een nieuw beleidsplan. Het is goed om zo'n plan van tijd tot tijd te herzien.

Er zijn leden gevraagd om enkele specifieke onderwerpen te onderzoeken en erover te schrijven. Onderwerpen waarvan wij denken dat ze een brede belangstelling zullen hebben en die voor veel leden interessante informatie bevatten.

U ziet, er wordt achter de schermen volop gewerkt en er is ook nog altijd werk aan de winkel. Mocht u een interessant onderwerp of een idee voor een onderwerp hebben of op een andere manier uw steentje willen bijdragen, het bestuur hoort het graag van u!

Laat mij eindigen met dank te zeggen aan de redactie van ons 'Kostersluik'. Elke keer weer valt er een interessante, en naar het lijkt telkens dikkere editie op de mat. Onze complimenten hiervoor! Groet en graag tot ziens op de excursies.

Piet Pruijssers

Vrijwilligers gezocht

Onderhoudswerk

'Ons Huis' aan de Schoolstraat is toe aan een schilderbeurt. Buiten moeten de boeiboorden en het overstek geschuurd en geveerd worden. Zijn er vrijwilligers binnen onze vereniging die zich hiervoor willen inzetten, dan kunnen zij aan de slag! Voor materiaal en voor een natje en een droogje wordt door het bestuur gezorgd. Vrijwilligers kunnen zich melden bij **Sjaak de Bie**, jhcdebie@gmail.com.

Huis van Waalwijk

Eind augustus, begin september is er een tentoonstelling over de Halve Zolenlijn in 'Het Huis van Waalwijk' (het oude raadhuis van Waalwijk). In vijf ruimtes is de tentoonstelling ingericht. Er zijn surveillanten nodig voor deze tentoonstelling. Onze vereniging heeft haar medewerking verleend. Wie wil er een keer surveilleren van 13.00 – 17.00 uur?

U kunt zich opgeven bij **Anton van Tuijl**, antonenherma@gmail.com.

Verslag van de lezing op 14 maart 2016 over 'Het Gezin XXL' door Ad Rooms

Op maandagavond 14 maart was de grote zaal van Zidewinde weer goed gevuld met bezoekers voor de lezing van die avond: 'Het Gezin XXL' door Ad Rooms. Van beroep journalist, werkte hij jarenlang voor het 'Brabants Nieuwsblad' en 'De Stem'.

Als hobby is hij zich enige jaren geleden gaan verdiepen in de geschiedenis van grote gezinnen. Hij start zijn lezing met een foto van een gezin met 15 kinderen, en stelt dat dit een gezin betreft dat hier in de zaal wel bekend zal zijn.

Ad Rooms heeft inmiddels een boekenreeks en een lezingenreeks ontwikkeld over dit onderwerp; de lezing zoals vanavond heeft hij al wel zo'n 300 keer gegeven. Nostalgie leeft, stelt hij, tentoonstellingen met nostalgische thema's worden druk bezocht. Toen hij begon met schrijven over grote gezinnen kwamen de verhalen als het ware uit de lucht vallen.

Bekend is dat vanuit de kerk invloed uitgeoefend werd op gezinnen: de verwachting dat het gezin zich uitbreidt. Hier in de zaal melden mensen dat zij uit gezinnen komen van 8, 10 en zelfs 15 kinderen (ja, ja, van die foto). Ook bekend van grote gezinnen was de creativiteit, ook al was er geen sjabloon voor, alles kon en voor alles werd een oplossing gevonden.

Zijn verhalen beslaan vaak de tijd van 1850 tot 1960. Een gezin vanaf 8 kinderen wordt door Ad Rooms als XXL aangemerkt. Waarom ontstonden er zulke grote gezinnen? Hij geeft wat achtergronden: invloed vanuit de kerk, er was geen anticonceptie, seksuele moraal. Economisch argument: kinderen brengen geld binnen.

Meerlingen, soms meerdere in één gezin, brengen de grootte al gauw op XXL.

Ook al waren er rijke grote gezinnen, de meeste konden wel steun gebruiken. Kinderbijslag, kortingsbonnen en voorrang bij huisvesting zijn voorbeelden van steun die er voor grote gezinnen was.

Ad Rooms vertelt hoe het er in een gezin XXL aan toe ging:

Grote kinderen namen binnen het gezin XXL vaak verzorgende of andere huishoudelijke taken op zich. Er werden creatieve manieren bedacht om geld te verdienen, bijvoorbeeld door een toneelgroep te vormen die voorstellingen gaf. Slapen kon overal in huis, met meerderen in één bed en op de gekste plekken. Het menu bestond bijna altijd uit 'seizoeneten' en er werd dun geschild. Soms werd er in ploegen gegeten om iedereen een plek aan tafel te geven. Natuurlijk waren er soms ook nog gasten of vriendjes die meeaten. Overal werd een oplossing voor gevonden. Soep, aardappelen en pudding werden na elkaar uit één bord gegeten. Men hield kleinvee en had een moestuin.

Maandag wasdag en op vrijdag allemaal in de wasteil. Het gezin XXL was als een klein bedrijf met een strakke planning en gericht op kostenbeheersing. Kleding werd doorgegeven, versteld en gestopt. Veel vrije tijd hadden de kinderen niet, alle tijd werd gebruikt voor karweitjes. De spelletjes die de kinderen speelden waren eenvoudig: kaarten, knikkeren, ganzenbord en mens-erger-je-niet. Ook speelgoed werd doorgegeven en versteld zodat het langer meeinging. Op vakantie ging men niet. Fiet-sen behoorde tot de mogelijkheden, of picknicken. Ruzies werden bijgelegd, want je moest het toch samen zien te redden.

Door ontkerkelijking, emancipatie van de vrouw en de opkomst van anticonceptie is het aantal grote gezinnen sterk teruggelopen. Nieuw is: het samengestelde gezin, waarin na een echtscheiding twee gezinnen samen één nieuw gezin vormen, en dan ook weer een groot gezin zijn.

Ad Rooms heeft ons meegenomen in de manier van leven van het gezin XXL. Hij zit vol leuke en ont-roerende verhalen waar hij ons deelgenoot van maakt. Wat te denken van de vader die alle kinderen naar bed had gestuurd, inclusief een kind van de burens dat was komen spelen! En hoe de moeder dat ontdekte doordat ze één paar schoentjes onderaan de trap niet herkende....

En die foto met die 15 kinderen? Dat is het gezin Rosenbrand. Johan en een van zijn zussen steken nog even hun hand op. Het was een mooie lezing.

Marina Klis

Verslag van de vrijwilligersavond op 11 april 2016

Het is een goede gewoonte om onze vrijwilligers een gezellige avond te be-zorgen.

Op 11 april was het weer zover, het bestuur nodigde allen uit om in het Buurthuis in Capelle bijeen te komen. Velen (30) gaven daaraan gehoor. Onze voorzitter Piet Pruijssers benadrukte nog eens dat vrijwilligers onmisbaar zijn voor het goed functioneren van onze vereniging. Een aantal be-mant donderdagsmiddags 'Ons Huis' om daar allerlei dingen te doen. Een grote groep brengt trouw de uitgaven van onze vereniging rond, dat gaat snel en bespaart veel portokosten. Weer anderen schrijven voor 'Bruggeske' en 'Het Koster-sluk'. En op een aantal andere leden kunnen we altijd een beroep doen om allerlei dingen uit te zoeken of te regelen. Iedereen werd hartelijk bedankt voor de getoonde inzet.

Na de koffie met wat lekkers stond er een prima verzorgd buffet klaar, waar gretig gebruik van werd gemaakt.

Marina Klis verzorgde op een ludieke manier een quiz, waarbij veel gelachen werd.

Het is een gezellige avond geworden, waarbij ook de onderlinge contacten werden verstevigd.

Koos Nieuwenhuizen

Kleine excursie op zaterdag 25 juni 2016 naar het museum De Dorpsdokter in Hilvarenbeek

Waren jullie ook bij de lezing over 'De Meidenkist' op 9 mei? Uit die kist kwamen niet alleen meidenspullen maar ook veel verhalen over Hilvarenbeek. Die verhalen gaven wel een echte Brabantse en Beekse sfeer weer. Daar kunnen we ook wat van proeven tijdens de kleine excursie op **zaterdag 25 juni**. Dan brengen we een bezoek aan het museum De Dorpsdokter.

Graag om **13.45 uur** aanwezig zijn bij het museum, dat gelegen is aan de **Doelenstraat 53 in Hilvarenbeek**. U kunt gratis parkeren bij P2 of P4.

Om **14.00 uur** worden we in het museum ontvangen met koffie of thee met cake. Een beter begin is er niet. Daarna krijgen we een voordracht met de titel 'Help de dokter vertelt'. Ongeveer 50 minuten luisteren we naar hilarische en huiveringwekkende verhalen van de dorpsdokter en zijn patiënten.

U kunt daarna op eigen gelegenheid de verschillende collecties van het museum bekijken: de dorpsdokter, de fysiotherapie en de drogisterij. Tevens is er de tentoonstelling '200 jaar gezondheidszorg' te zien.

Na het museum wandelt u door de heem- en kruidentuin De Doornhof. En neem dan ook even een kijkje bij de bergkorenmolen De Doornboom uit 1857.

U ziet, het is een gevarieerd programma.

Maar de koek is nog niet op.

Rond kwart over vier heeft iedereen het museum wel bekeken.

Voor de liefhebbers is er nog een bezoek mogelijk aan de hervormde kerk van Hilvarenbeek op 150 m afstand van het museum. Een familielid van Machiel Nieuwenhuizen is daar koster. Het kerkje kan bezichtigd worden. En Machiel wil dan iets vertellen over de vele protestantse boeren uit Sprang-Capelle die voor WO II naar het katholieke Hilvarenbeek en omgeving zijn vertrokken.

Dat wordt nog eens een kleine excursie!

U kunt zich aanmelden voor deze kleine excursie door **€ 7,00** over te maken naar het rekeningnummer van onze heemkundevereniging **NL21RABO 0334 2480 00** onder vermelding van '**Hilvarenbeek**'. *Graag aanmelden vóór 20 juni.*

We reizen met eigen vervoer. Heeft men geen eigen vervoer, dan kunt u contact opnemen met een van de bestuursleden. Denkt u nog aan de mogelijkheid van carpoolen?

Rien Visser

Verslag van de lezing op 9 mei 2016 over 'De Meidenkist' door Cees Prinsen

Weer was de grote zaal in Zidewinde boordevol met Sprang-Capelse liefhebbers van de heemkunde. Deze keer ging het niet over Sprang-Capelle maar over Hilvarenbeek. Want daar startte Cees Prinsen mee. De Meidenkist, waarvoor wij allemaal gekomen waren, bleef nog even dicht. We moesten eerst maar eens kennismaken met zijn opa en oma. Dat gebeurde niet op een moderne manier, zoals we langzamerhand gewend zijn, met een beamer maar met grote foto's. Ik vraag me af of iedereen die wel kon zien.

Die oma had een tes en daar zaten voor ons herkenbare dingen in. Natuurlijk een rol pepermunt, niet van King maar van Faam, de rooms-katholieke tak uit de snoepwinkel. De twee centen die erin zaten waren voor de kerk, op elke schaal één. En soms was er een extra collecte voor pater Jan in een warm land. Cees vroeg zich af waarom die paters altijd naar een warm land gingen en nooit naar de Noordpool.

Ook zaten er allerlei quasi geneesmiddelen in oma's tasje. 'Odeklonje' voor de afkoeling en wilde kastanjes tegen de reumatiek. Maagzuur werd bestreden met krijt, en koude handen stopte je in de mof. En als niks meer hielp, dan nam je de paternoster ter hand met zandkorrels die overspoeld waren met bloed van een martelaar.

Na oma's tasje zou zeker de meidenkist aan de orde komen. Maar eerst werd Dina ten tonele gevoerd. Als 14-jarige kwam zij in 1944 in het gezin Prinsen werken voor 75 gulden voor het eerste jaar. Zij zal waarschijnlijk zo'n meidenkist gehad hebben. Cees toverde ineens allerlei spullen uit de kist die voor hem stond. Bijzonder was een kinderdodenlantaarn, die drie dagen links naast de deur gezet moest worden als een baby overleden was. Daarna kwam er een doos met allerlei spullen tevoorschijn van een gebreide borstrok tot een jongensschortje.

Tijdens de pauze was het druk voor in de zaal waar allerlei spulletjes uitgestald waren. Zo te zien een feest van herkenning voor sommigen onder ons.

Onze kennis van het Beekse dialect werd ook nog even getest. Wat zou 'stuur' nou betekenen? Dat bleek het Beekse woord voor schommel te zijn. 'Deddelen' kennen wij ook, dat is gewoon knoeien met water.

Van alles komt vanavond langs. Cees heeft het zelfs over symbolen en de bijbehorende heiligen. Als je tandpijn hebt, dan moet je bij de heilige Apollonia terecht. Zij heeft als symbool een tang, dat belooft niet veel goeds. Voor de bescherming tegen onweer en bliksem moet je bij de heilige Donatus aankloppen.

We duiken zelfs even de tuin in. In oorlogstijd begroef een pastoor de kerkschatten. Op de boontjes die in die tuin groeiden, ontstond de vorm van de kerkschat die onder de grond lag. En zo waren de monstransboontjes geboren.

Cees diept uit de meidenkist ineens een melkdiploma op. Er kwam zelfs een dienstbodediploma tevoorschijn.

Het was een bonte avond waarop van alles voor het voetlicht kwam. Naar mijn smaak iets te weinig over die meidenkist, want daar was ik voor gekomen.

Cees was ook in voor vragen of opmerkingen uit het publiek. Dat bleef helaas een onderonsje tussen de vragensteller en Cees. Jammer, want wij hadden ook wel mee willen genieten van die vragen en opmerkingen.

Rien Visser

Grote excursie op zaterdag 1 oktober 2016 naar Yerseke en Goes

Dat wordt een heerlijk dagje Zeeland.

Als je aan Zeeland denkt, dan komen al snel strand en zee in gedachten, maar er is meer.... Onze voorzitter Piet Pruijssers heeft jaren in Goes gewoond, die kan daarvan meepraten. We hoeven helemaal niet ver Zeeland in om bij ons eerste doel te komen: de mossel- en oestervisserij. Ik weet niet of u van mosselen of oesters houdt, maar dat zou na vandaag zomaar kunnen veranderen. We worden op een gezellige manier op de hoogte gebracht van de mossel- en oesterteelt. Daar komt heel wat bij kijken. En iedereen weet dat deze schelpdieren op de Oosterschelde gevangen worden. Daar gaan we dan ook

kijken. Dat wordt bruin worden door de Zeeuwse zon, en die Zeeuwse wind kan lekker door de haren waaien. Van die buitenlucht krijg je natuurlijk ook honger. Daar is op gerekend, want we lunchen aan boord.

's Middags staat een bezoek aan Goes op het programma. Een oude stad die nog nauw verbonden is met Jacoba van Beieren. Wie was dat ook alweer? Maakt u zich geen zorgen. Gidsen vertellen ons over de geschiedenis van de stad en nemen ons mee door Goes om ons alle schoons te laten zien. Weet u waar de naam Goes vandaan komt? U moet thuis alvast oefenen op de uitspraak, want Zeeuwen kunnen de 'G' moeilijk uitspreken.

Het programma voor deze dag ziet er in grote lijnen zo uit:

08.30 uur: Opstappen bij Zidewinde

10.00 uur: In Yerseke staat de koffie klaar, met natuurlijk een Zeeuwse bolus. Wij kijken naar een film over de mosselcultuur. Een gids neemt ons mee naar de bedrijvigheid rondom mossels en oesters. We nemen een kijkje bij de nostalgische oesterputten, maar ook zien we een hypermodern mosselbedrijf.

12.00 uur: We stappen weer in de bus en gaan naar de haven van Yerseke. Daar gaan we aan boord voor een mooi tochtje op de Oosterschelde. Aan boord staat ook een lunch voor ons klaar. Ik ben benieuwd wie de eerste zeehond spot.

14.45 uur: Met de bus komen we aan in Goes. Gidsen laten ons alle bezienswaardige gebouwen en beschermde stadsgezichten zien.

16.15 uur: U kunt op eigen gelegenheid nog even rondkijken in Goes.

17.00 uur: Vertrek naar Etten-Leur, waar het diner voor ons klaarstaat.

20.30 uur: Aankomst is Sprang-Capelle.

U kunt zich voor deze excursie aanmelden door € 66,00 over te maken naar de rekening van onze heemkundevereniging **NL21RABO 0334 2480 00** onder vermelding van 'Yerseke'. Per lid kan er één introducee mee voor € 71,00. Er is plaats voor 68 personen, meer kunnen er niet aan boord van het schip dat ons rondvaart op de Oosterschelde. Uw betaling bepaalt de volgorde van inschrijving. Graag overmaken vóór 10 september.

Johan Rosenbrand

De schatkamer

Onze vereniging is weer een aantal nieuwe voorwerpen rijker voor de collectie in 'Ons Huis'.

De familie Treffers-Rosenbrand schonk de voorwerpen die hier naast staan aan onze vereniging.

Misschien is de foto duidelijk. Voor de goede orde meld ik toch maar even de voorwerpen: een mussenklem, twee sneeuwijzers, een palingsteek en een eiwitklutser. Hartelijk dank!

Marina Klis

Waar is dit en waar was dat?

Waar was dat?

Deze keer was het lastiger dan ik ingeschat had. Ik werd zelfs onderweg staande gehouden met de opmerking: 'Wat heb je nou toch gedaan? Verschillende mensen fietsen door heel Vrijhoeve en kunnen het niet vinden.' Maar ja, Vrijhoeve is groot. Die mensen vergaten om ook eens door de Hogevaart te fietsen en te stoppen bij het enige kasteel dat ons dorp rijk is. De winnaar van deze keer herkende het voorwerp thuis in z'n luie stoel gelijk. Hij komt of kwam er regelmatig en heeft oog in oog gestaan met de deurklopper van kasteel Zuidewijn. Dus op de foto staat de deurklopper van Hogevaart 60. De winnaar is Gerrit Boer, Irenestraat 26. Het flesje wijn komt naar je toe.

Waar is dit?

Deze keer is de kern Capelle weer aan de beurt. De vorige keer waren er maar vier inzendingen. Ik wil er weer wat meer hebben. Dus het wordt wel wat makkelijker. Dit voorwerp staat aan de doorgaande weg in Capelle. Het wordt zomer, dus stap maar eens op de fiets om op zoek te gaan naar de oplossing. Wel goed op het verkeer letten.

Ik ben benieuwd naar de oplossingen.
Succes ermee!

Bel uw oplossing door naar de redactie van 'Het Kustersluik', p.a. Netty Waarts, tel. 0416-312210 of stuur een mailtje naar nwaarts@home.nl, onder vermelding van 'oplossing puzzel 10.2'. Onder de goede oplosers wordt een fles wijn verloot.

Ad Wagemakers

Kijk regelmatig op de website van heemkundevereniging Sprang-Capelle
www.heemkundesprangcapelle.nl